

ΓΡΑΠΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΗΓΗ

Ερώτηση: Με βάση το παρακάτω παράθεμα και τις ιστορικές σας γνώσεις να εξηγήσετε τις συνθήκες που οδήγησαν στις συγκρούσεις που έγιναν στο Κιλελέρ (1910). Να τεκμηριώσετε ιστορικά την απάντησή σας.

Ακολουθεί το κείμενο με υπογραμμισμένα τα σημεία που θα μας βοηθήσουν στην απάντηση της ερώτησης

Επιπλέον, οι ιδιοκτήτες των θεσσαλικών κτημάτων ήταν Έλληνες τραπεζίτες της Κωνσταντινούπολης, οι οποίοι είχαν αγοράσει πρόσφατα τα κτήματα από τους Τούρκους που τα εγκατέλειπαν με βιασύνη. Οι άνθρωποι αυτοί –οι Ζαρίφης, Ζωγράφος, Συγγρός, Μπαλτατζής, Μαυρογορδάτος και άλλοι- ήταν ακριβώς εκείνοι που εξασφάλιζαν την τοποθέτηση των ελληνικών γεωγράφων στο εξωτερικό, οι άμεσοι κάποτε πιστωτές του κράτους, οι ιδρυτές των νέων τραπεζών στην Ελλάδα (από τις οποίες η πιο πρόσφατη –1881- ήταν ακριβώς η Τράπεζα Ηπειροθессαλίας), οι χρηματοδότες πολλών δημοσίων έργων και σιδηροδρόμων. Για όλους αυτούς τους λόγους και οι κατοπινές κυβερνήσεις έκαναν την ίδια επιλογή, αφού καμιά αγροτική μεταρρύθμιση δεν έγινε στη Θεσσαλία πριν από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα.

X. Αγριαντώνη: Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα, Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα, 1986, σ. 283

ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

<u>ΒΙΒΛΙΟ</u>		<u>ΠΗΓΗ</u>
1. Διεύρυνση ελ. κράτους → ζήτημα μεγάλης ιδιοκτησίας	↔	1. Ιδιοκτήτες των θεσσαλικών κτημάτων οι τραπεζίτες Κων/λης (ονόματα)
2. Διατήρηση θεσμού κολίγων	↔	2. Εμπλοκή τους επίσης σε: Διάθεση ελληνικών χρεωγράφων στο εξ., δάνεια σε ελ. κράτος, ίδρυση τραπεζών, χρηματοδότηση δημοσίων έργων
3. Κερδοσκοπία από παραγωγή σιτηρών	↔	3. Δυσκολία ελ. κυβερνήσεων να προχωρήσουν σε εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στον αγροτικό τομέα, στη Θεσσαλία πριν τον 20 ^ο αι.
4. Υψηλοί δασμοί στα εισαγόμενα σιτηρά → υψηλή τιμή για εγχώρια → πρόκληση και τεχνητών ελλείψεων		
5. Ψήφιση νόμων 1907		
6. Δυσκολία στην εφαρμογή τους και συγκρούσεις		

ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗΣ

Η έμμεση αυτή πηγή προέρχεται από το βιβλίο του Χ. Αγριαντώνη, *Οι απαρχές της εκβιομηχάνισης στην Ελλάδα κατά τον 19^ο αιώνα*, και καταγράφει τις απόψεις του συγγραφέα σχετικά με το πολύ σημαντικό ζήτημα της διαπλοκής οικονομικών και εμπορικών συμφερόντων στον ευαίσθητο τομέα της αγροτικής παραγωγής, καθώς και τα προβλήματα και τις εντάσεις που αυτή δημιούργησε, ειδικά στη Θεσσαλία.

Γνωρίζουμε πράγματι ότι η διεύρυνση του ελληνικού κράτους με τα Επτάνησα (1864), την Άρτα και τη Θεσσαλία (1881) έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα της μεγάλης ιδιοκτησίας. Είναι γεγονός ότι τα «τσιφλίκια» της Θεσσαλίας αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού, πράγμα το οποίο επιβεβαιώνει σαφώς και η πηγή.

Συγκεκριμένα αναφέρει ότι οι ιδιοκτήτες των θεσσαλικών κτημάτων ήταν Έλληνες τραπεζίτες της Κωνσταντινούπολης και μάλιστα παραθέτει και κάποια ονόματα (όπως Ζαρίφης, Ζωγράφος, Συγγρός, Μπαλτατζής, Μαυρογορδάτος). Αυτοί παράλληλα ξέρουμε ότι, πέρα από το γεγονός ότι διατήρησαν τον αναχρονιστικό θεσμό των κολίγων, άσκησαν πολιτικές και κοινωνικές πιέσεις για να κερδοσκοπήσουν από την παραγωγή του σιταριού. Επεδίωξαν δηλαδή την επιβολή υψηλών δασμών στο εισαγόμενο από τη Ρωσία σιτάρι, ώστε να μπορούν να καθορίζουν όσο το δυνατόν υψηλότερες τιμές για το εγχώριο, προκαλώντας μάλιστα μερικές φορές και τεχνητές ελλείψεις. Από το παράθεμα αντλούμε επιπλέον πληροφορίες σχετικά μ' αυτό το θέμα. Μαθαίνουμε λοιπόν ότι οι ίδιοι άνθρωποι που αγόρασαν τα τσιφλίκια ήταν ταυτόχρονα εμπλεκόμενοι και σε πολλές άλλες οικονομικές δραστηριότητες, αρκετές από τις οποίες είχαν να κάνουν είτε άμεσα με κρατικούς φορείς, είτε με σημαντικούς τομείς της οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Βλέπουμε λοιπόν ότι εμπλέκονταν ως διαμεσολαβητές στο εξωτερικό χρέος της χώρας, ήταν δανειστές του ελληνικού κράτους, χρηματοδοτούσαν δημόσια έργα και συμμετείχαν στην ίδρυση τραπεζών (π.χ. Ηπειροθεσσαλίας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η πηγή). Από τα όσα καταγράφει ο Αγριαντώνης καταλαβαίνουμε πως οι άνθρωποι αυτοί είχαν αξιόλογη πρόσβαση στα κέντρα αποφάσεων και με την επιρροή τους προσπάθησαν την επιβολή δασμών στα εισαγόμενα δημητριακά, ώστε να αποφέρουν περισσότερα κέρδη και οι τοποθετήσεις τους στην αγροτική παραγωγή, τα τσιφλίκια δηλαδή της Θεσσαλίας.

Αντιλαμβανόμαστε ότι η κατάσταση αυτή δεν ήταν υγιής. Πράγματι γνωρίζουμε πως οι παραπάνω πρακτικές δημιούργησαν εντάσεις στον αγροτικό κόσμο και οδήγησαν στην ψήφιση νόμων το 1907, οι οποίοι επέτρεπαν στην εκάστοτε ελληνική κυβέρνηση να απαλλοτριώνει μεγάλες ιδιοκτησίες, ώστε να μπορεί να τις διανείμει σε ακτήμονες. Η εφαρμογή των νόμων αυτών όμως αποδείχθηκε δύσκολη υπόθεση και οι τριβές που προκλήθηκαν προκάλεσαν συγκρούσεις, η πιο σημαντική από τις οποίες έγινε στο χωριό Κιλελέρ (1910). Από το παράθεμα μαθαίνουμε τους λόγους για τους οποίους οι νόμοι αυτοί συναντούσαν δυσκολίες στην εφαρμογή τους. Ο συγγραφέας λέει συγκεκριμένα ότι ακριβώς επειδή οι επιχειρηματίες που είχαν αγοράσει τα θεσσαλικά κτήματα είχαν τόσο σημαντική θέση σε πολλούς τομείς της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας, οι διάφορες ελληνικές κυβερνήσεις της εποχής αποδείχτηκαν σε μεγάλο βαθμό αδύναμες ή απρόθυμες να εφαρμόσουν νόμους που έθιγαν τα συμφέροντα των συγκεκριμένων ανθρώπων-οικονομικών παραγόντων. Το αποτέλεσμα ήταν ότι δεν εφαρμόστηκε καμία αγροτική

μεταρρύθμιση στη Θεσσαλία πριν από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα καταλαβαίνουμε ότι το σύνολο των πιέσεων που ασκούνταν στους αγρότες-κολίγους της Θεσσαλίας τόσο από τους γαιοκτήμονες (για τη διατήρηση παραδοσιακών δομών στην παραγωγή με στόχο την καθαρή οικονομική εκμετάλλευση), όσο και από την απραξία των ελληνικών κυβερνήσεων, τους οδήγησε σε δυναμικές προσπάθειες αλλαγής της κατάστασης. Μια απ' αυτές κατάληξε στη σύγκρουση στο χωριό Κιλελέρ.

Από όλα τα παραπάνω μπορούμε λοιπόν να πούμε ότι η συγκεκριμένη πηγή, αν και σύντομη, φωτίζει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες δημιουργήθηκαν σημαντικές τριβές στον αγροτικό κόσμο της Θεσσαλίας στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα καθώς και τις βαθύτερες αιτίες αυτής της κατάστασης. Συμπληρώνει έτσι με αποτελεσματικό και ουσιαστικό τρόπο τις γνώσεις μας γύρω απ' αυτό το ζήτημα, πράγμα που αποδεικνύει την ιστορική της αξία.

ΚΟΡΑΒΟΣ ΨΗΦΙΣΤΗΣ